

Öwrenme – ýigren / satiriki hekaýa

Category: Hekaýalar, Kitapcy, Nukdaýazar, Satiriki hekaýalar

написано kitapcy | 23 января, 2025

Öwrenme – ýigren / satiriki hekaýa

ÖWRENME – ÝIGREN

Artyp galan, zährimar çilimi taşlajak bolup şu ýetmiş ýaşyň içinde näçe gezek synanyşdymkam?! Aý onuň hasaby ýiten bolsa gerek, çünkü staž gaty ýokarydyr, sallançakdan bări şol gidilip oturylandyr. Burnumyň aşagyna gara kesewi bilen dürtülen ýaly bolup murt örende agzymy keseklenen hin ýaly tozadyp, baý, çilim çekerdim-ä. Geografiýa mugallymy "Pamiri", "Belomory" görkez diýende olar jübimde taýýardы.

Näletsiňen bu neşäni – çilimi başymdan aýlap taşlajak bolup görmedigim görde galdy. Gündelik normany azaldyp minimuma getirip gördüm, görsem elewräp ölüp barýan, her sagatda birini otladym, bolmady. Biri: "Nas öwren" diýdi. "Nasy hergiz agzyňa almagyn-almagyn" diýip ýene biri sargyt etdi. Nas öwrenseň, özüňem könestažly çilimkeş, iki oduň arasynda galyp öñküje mydaryny hem tapmarsyň" diýip ýene biri ikinjiniň pikirini tassyklady. Önde bir düye ýitireniň: "Düýesi ýitmedik akyllı bolaýýar" diýsi ýaly, çilim çekmeýänler seniň ýanyňda hondanbärsi, Aristotel bolup gürleyärler. Biri: "Çörekden başga zady goýup bolýar" diýip ap-arkaýyn aýtdy. Ikinji biri: "Şol-a şeýle däl, sen neşäni, çilimem neşe, goýjakşyň, emma neşe seni goýanok-da, nädersiň?!" diýip akyllı gürrüň etdi: "Diňe çörek bilen bile goýup bolýar" diýip, ýaňky akyllı gürrüň eden adam öz ahyrky pikirini orta atdy. Bi, elbetde, amatly çykalga däldi, jelladyň çapgy ýassygynyň üstüne çal kelläni goýaýyp bolmaz.

Başy ýanýan hyşa ýaly tüsseläp geziberdim, ahyr bir gün bir ýerden bir çykalda tapylar-da diýen umyt bilen ýasadym. Her dürli eksperimental tejribeler geçirip gördüm, özumi

Ýolötendäko pagtaçylyk-tejribe stansiýasyna öwürdim-dä, gepiň gysgasy. Dostlarymy (aýalymdan başgasyny) ýüz prosent çalşyp gördüm, metjide gatnap, juma namazyna durdum, şol bir cılımiň pikirini edip seždede maňlaýymy ýere berip ýatyşyma wagty bilen boş galdyrmasam nätjek. Meni ýiti synanlar: "Ony ylym urupdyr" diýen netijä hem gelipdirler. Habaryndan ýok meni ylym däl-de, cılım urandygyndan. Aragy čüýşäň agzyndanam içip gördüm, çöregiň mañzyny käsä salyp üstünden arak guýup owmaç edip iýibem nikotiniň azaryny peseldip bilmedim. Diňe şireýin bilen gerein galdy, daş edewersin.

Günlerde bir gün bir dostumyň öýüne bardym. Ol hudožnikdi. Öňki endigime görä, derrewem elimi cılıme ýetirdim. Suratkeş dostum diwaryň yüzündäki uly surata elini uzatdy. Suratda: restoranda stol başında söýüşyän ýigit bilen gyz boldugydyrda, iki sany taýhar, ýagny kürre otyr: biri erkek, beýlekem zenan jynsdaky taýhar. Erkek taýhar cılım otlanjak bolýar. Beýleki jynsdaky taýhar: "Çilim çekme, nikotiniň bir damjası bir aty öldürýämiş" diýýär. Onda erkek taýhar: "Aty öldürse öldürip geçsin, onuň maňa degişli ýeri ýok, sebäbi men at däl, eşek" diýip döşüne kakyp jogap berýär. Şol plakat maňa diýsen güýçli täsir etdi. "Men bu suratkylaryň ýerine öň içi çagaly sallançagyň hem suratyny çekip asyp gördüm, emma cılımkeşlerden pitiwa eden bolmady" diýip suratkeş dostum gülüp gürrüň berdi.

– Halal saña! Men şu pursatdan başlap cılım bilen ýekme-ýek duele çykýan, ýa alýan, ýa-da çalbaşy goýyan – diýdim. – Özüňem şu çeken suratyň maňa ýadygärlik ber – diýip haýış etdim. – Öýümde asyp goýjak – diýdim.

– Berýän, men ýene çekäýerin – diýip, suratkeş joşdy.

Ony öýumiň görnükli ýerinde asyp goýdum.

– Özem cılımi, otluçöpi ýanymda, elýeterimde saklajak – diýip, ähti-peýman etdim.

Uzak garaşdyrmanam nikotin açlygy başlandy. Suratkeş dostumyň süýjüdanýdaky seçmedana salyp ýekegapan awlabermeli gaty kempudyny hä diýmän gutardym. Öye gaýdyşynym, ýolda çigit satýan zenanyň ýanyna sowuldym. Ol hindileriň ýokary sortly ap-ak kagyzda çap edilen "Mahabharata" kitabyndan ýyrtyp külek

çigit satyp otyrды, çigidinden iki stakan aldым-da, çigitläп başladым. Nikotin açlygy edil otuz üçünji ýylyň açlygy ýaly aňkamy aşyryp barýardы. Gepiň gysgasы, öýümiň deňinden ep-esli geçip giden bolsam nätjek.

Öýe gelsem keýwany birgiden kelemi arassalapdyr-da, duza ýatyrypdyr; bankany ýapjak bolup oturan ekeni.

– Hany gabyklary? – diýip soradym.

– Bag toklyň öňüne dökdüm – diýip, ol geň galdy. – Näme etjekdiň?

Baragada o janaweriň agzyndan kakyp kelem gabyklaryny aldым-da, kirt-kirt edip bir çetinden iýmäge durdum.

– Häýt, kakasy, otrawleniýe borsuň – diýip, keýwany howsala bilen aýtdy.

– Goýnuň ölmədik zadyndan adam hem ölesi ýok, keýwany – diýip çalymtyl gök kelem ýapraklaryny tıkin maşynynyň matany özüne çekişi ýaly içine tarap süýşürip oturyşyma jogap berdim. Ükusyndan turan ýüpek gurçuklary meni görseler gacyp ummadan çykardylar, hajymelik görse agzy uçuklardy.

Agşamara ýokarky etaýyň eýwanyndan seredip oturyşyma, keýwany ýanyma geldi-de, çekinjeňlik bilen söze başlady:

– Sen çagalary gorkuzýaň – diýdi.

– Men olara näme edipdirin, gorkuzar ýaly?! – diýip, birden özüme geldim.

– Atamyň üç sagat bări belli bir nokada seredip oturyşy, ene – diýdiler. – Saňa näme bolýar? Ýör, içerik gir, çay iç, çorek iý, bazardan gök-sök getirdim. Agşam palaw bişirjek – diýdi.

Meniň bolsa nahar ýadyma düşenokdy. Çilimiň azary on iki sūňňumi lerezana getirýärdi. Içimde ýaponlara millionlarça dollarlyk zyýan berýän Nensi taýfuny harasat turuzýardы.

Keýwany bazardan ýaşy aýrylmadyk käşir getiripdirler-de, ýaşyny bag tokla bermeli boldy. Garbap aldым-da: "Özüm bagtokly bolup bereýin mä-ä-ä!" diýägede, öňüme aldым. Sogan bolsa-da gözümi ýaşardyp jykdan geçirip, ukrop, petruška, turşuja – gaýdýan zadym ýok, ýüpi-süpi, daňysy-paňysy bilen ýuwudýan.

Gijäniň birwagty keýwanym oýanyp, gözünü açman diňşirgendi-de: "Krowatyň aşagynda näletsiňen syçan bar öýdýän, goňşulardan

geçendir, gapan gurmaly boljag-ow" diýip hüñürdedi. Şol näletsiňen syçan diýleni mendim. Gije nikotiniň azaryna çydaman, saraýdaky gaty çörekli haltany ýanyma alyp kitirdedip ýatyrdym, uky diýlen zad-a ýedi uklamda-da ýadyma düşmeýän boldy. Şol gaty-gutu iýip ýörşüme agzymyň içi ýukalyp gyşyna agzy gylawlan malyň agzy ýaly wawaly boldy. Özümem semräp gidip oturandyrym, guşagym bilime ýetmän başlady. Geýimler daralan ýaly boldy, ilikler şatda-şatda atylmaga durdy. Ön cılım çekýäkäm iliň öýüne barmaga ýaýdanar ýörerdim. Indi aparkaýyn barýan, törüne-de geçýän, saçagyny boşadyp gölä ýapaýmaly edip gaýdýan.

Bir yüz görülýän aýna seretdim. Meň özüm aýna seredegen däl. Öz-özümi tanamadym: walla çynym. "Beh, bi ýüzüni potrada paýlabermeli nejis kimkä?! Gören ýüzüme-de meñzänok. Iki dulugyna köne galos bilen kakylan ýaly. Bedroýlygym üçin özümden göwnüm geçirip ýördi, ilde mendenem betnyşan bar eken-ow – diýip jaýy sarsdyryp güldüm. – Baý-ba, men dagy telewizora diktör bolaýmaly ekenim".

Dälirändir öýdüp keýwanym gorkupdyr.

Bir gün bir nätanyş öye bardym. Törüne geçirip jaýlaşyp oturdym. Öý eýesi çay-paý aladasy bilen çykyp aşak gitdi. Dört-bäs ýaşlyja, ogly öýdýän, bir çaga ýanyma geldi-de, ýumrujagy bilen owurdyma-owurdyma ýelmemek ýelmäberdi, jaýdar urýa özem, mergen ekeni, ýaňkyja garagol. Aý, bi ulalsa tüýs Muhammetaly bolar. Yüzümi kese-kese sowýan, şoñ üçin ýumrujagy gözüme-de degip tokdaky gysga seleşmede uçgun çykyşy ýaly gözümden ot çykýar. Men ilki öý eýesi ýaňkyja çagany üstüme küsgürip ugradandır öýtdüm: bir zadyň anygyna-şänigine ýetmän betgüman, müňkür bolmaly däl ekeni. "Bi bazar ykdysadyýeti shaýola düşýänçä, her kim öz tünegindeñ çykmasyn, myhmançylykda góri gazylmandyr" diýip aýdandır diýen pikire gelipdim. Çagajyk dünyäm kubogyny almakçy bolýan boksçy ýaly zol ýelmäp durdy. Äýnegimi aýranym gowy bolaýdy. Ýogsam aýna gyýyklary gözüñ içinden jübtek bilen çöplemeli etjek ol. Onýanca öý eýesi geläýdi: "Myhman aýyplashmaweri, men Maksat jana ýaşlykdan owurdymy çisirip urduryp öwredipdim" diýdi. Soňra ol çaga yüzlenip: "Makgy jan, Makgiška, goý, dädäni urma, äh-mäh etme,

ol owurdyny çisirenok, öz bolşy, gel, meni äh-äh et" diýip öý eýesi owurdyny çisirmek çisirdi. Emma çaga: "Ýok, sen gowy çisirip bileňok" diýdi. Öý eýesi otagyň içindäki atmosferanyň tas hemmesini diýen ýaly içine sorjak bolup gyzar-gyzar hažzyga döndi.

Gepiň gysgasy, semräp, çisip, ýüzümiň gyrasynda cepekli gezibermeli gadymky agaç okara döndi. Aý, garaz, "ýüzüñden ýeňsäň owadan" diýleni boldy-da. Kä sapar ýerimden turjak bolup ellerimi dirämde başam barmagym çykýar. Ýerine saldyrmagam seýikçilere iş bolýar. Goňşularylар toý tutjak bolanlarynda, aýdylanjanly, sadaka berjek bolanlarynda meniň bir ýere ýok bolup giderime garaşýarlar. Meň gitmegim, olar üçin sähetli gün, ýyldyz ýerde.

Dünýäde bihasap zat ýok diýilýändir, şol dogry bolmaly. Ýeriň emeli hemrasyny uçurdyňmy, agramy üç tonnamy, diýmek, Ýer üç tonna ýenledi. Aýdan iki put toprak getirdiňmi, diýmek Ýer iki put agraldy, Aý iki put ýeňledi diý-de düşünäý. Şol nukdaynazardan ugur alsaň, meniň semräp, agralýanlygym üçin kimdir biri ýeňlemelem bolar-a. Bir görsem, aýalym horlanyp iňňä sapaýmaly bolupdyr. Rentgene tutmasaňam çüýše gapdaky ýaly, iç goşlary bilen aňyrsy görnüp dur, göwresindäki ogulmy, gyzmy bilip oturmaly. "Içen suwy alkemyndan görünýä" diýlen "gözellerden" bolupdyr-da, gepiň tümmek ýeri. Saçy süzme haltaň aşagynda goýlan daş ýaly çap-çal, saçam dünýäniň gyzgyn nokatlaryndaky halkara ýagdaýy ýaly buýr-bulaşyk. "Ýörämde öz süňklerimiň sesini özüm arkaýym eşidýän" diýip, görgülijik öz agzy bilen aýtdy. "Toýlarda tans etmäge şakyrdymdan utanýan" diýdi. Henizem minneti şol agyr ýüklerdwň çekäýsin, ýogsam güýçli ýel pahyrjygy uçuryp, ýokary woltly syma ýelmejekdigine şek-şübhe ýok.

Dogrudanam, pahyrjyk meň agzyma atar ýaly zat ýetişdirjek bolup, dükan-bazar-öý, öý-dükan-bazar arasynda günde telim reýs edýän bolsa nätjek. Menem getirilýän zatlaryny Amerikanyň bugdaý orýan kombayny ýaly demime dartyp oturan ekenim. Görgülijigiň zat daşaý-daşaý iki elem süýnüp ýere ýetipdir. Asyl dik durka topugynyň ýanlaryny gaşap bilyä-dä.

Bir günem: "Men-ä halys durdum – diýdi. – Ýaramok – diýip

zeýrendi. – Arada elli kilolyk unly haltany dördünji etaža çykaramda, bir oñurgam ýerinden üýtgapdir – diýip klinikä gatnady. – Ýigrimi baş kiloluk doñan läşı göterip gelýäkäm sürücekde typyp aýagym topugymyň ýanyndan çykdy" diýip seýikçä gatnady.

Ertesi gün dükandan gaharly gelşine, elindäki torbany başşak tutup, içindäki zatlary üstümden eňterdi-de:

– Ine, saña, me, al, noş bolsun, saña şundan amatly zat tapmadym – diýdi. – Özem yüz müň manada näçe düşýän bolsa şonam aldym – diýip özünü diwana oklady.

Töwerek-daşym agyn paçka-paçka, gözüne söweýin, import çilimler bolup durdy.

Ýaşa! Çilimkeşlim stažym köýmeýän boldy, ýöräp başlady, ýaşa! Hudožnik dostumyň peşgej beren suratyny ýyrtyp hapa atylýan bedrä okladym.

Gurbangylyç HYDÝRÖW.

Satırıki hekaýalar